

Op volle kracht passeert de Berkel de stuw onder aan de Berkelmühle in Stadtlohn. Rechtsboven het beeld van Die Badende. Foto: Sander Grootendorst

Samenwerking Berkel ‘model voor Europa’

ma 25 mei, 11:50 Voorlezen Algemeen

STADTLOHN/BORCULO/LOCHEM/WARNSVELD – “Het kan niet vaak genoeg gezegd worden: water stopt niet bij de grens. Sterker nog: water verbindt. Of het nu gaat om te veel of te weinig water, of om waterkwaliteit: in dit gebied werken we in een grensoverschrijdend stroomgebied. Dat betekent automatisch dat samenwerking geen keuze is, maar een noodzaak.”

Door Sander Grootendorst

Dit zei Antoinet Looman uit Didam, heemraad (dagelijks bestuurslid) van Waterschap Rijn en IJssel, in haar toespraak bij de elfde Berkelconferentie, een tweejaarlijkse bijeenkomst, die woensdag 20 mei in de Duitse Berkelstad Stadtlohn werd gehouden. En wel in de fraai gerestaureerde Berkelmühle aldaar, pal aan de rivier.
“In mijn rol als heemraad zie ik dagelijks hoe alles in de waterwereld met elkaar samenhangt. Dat geldt zeker hier in de grensregio en in het bijzonder voor de Berkel”, aldus Looman.“Als benedenstroomse partij voelen wij ons vaak afhankelijk van wat er bovenstrooms gebeurt – in ons geval in het Duitse deel van het stroomgebied. Maar die afhankelijkheid werkt ook de andere kant op. Denk bijvoorbeeld aan vismigratie. Juist daarom is het goed om te zien dat er

aan beide zijden van de grens de afgelopen jaren hard is gewerkt om de Berkel natuurlijker, robuuster en aantrekkelijker te maken."

"In 2024 en 2025 hebben we al belangrijke stappen gezet", legde Looman uit aan het deels Duitse en deels Nederlandse publiek in de Mühlensaal, terwijl je de Berkel beneden kon horen ruisen. Ze hield haar toespraak eerst in het Nederlands en daarna in het Duits.

"Tussen Lochem en Almen is meer variatie aangebracht: flauwe en steile oevers, snelstromende en rustig stromende trajecten. Op sommige plekken krijgt de rivier weer de ruimte om uit te treden bij hoge afvoeren. In 2026 zetten we die lijn voort. We laten de Berkel op enkele plekken weer meanderen, onder andere bij het voormalige depot Dochteren. Daar komt een nieuwe kronkel in de rivier, een natuurlijker inrichting van het gebied én een vispassage bij de nieuwe stuw Hoge Weide. Bij landgoed Velhorst worden de stuw en brug gerenoveerd en er komt een nieuwe vispassage. Zo vergroten we het leefgebied voor vissen."

Overstromingen

"Tegelijkertijd maken we ons watersysteem beter bestand tegen klimaatverandering. We voeren maatregelen uit om water langer vast te houden in droge periodes en juist sneller af te voeren bij extreme neerslag."
Hoe noodzakelijk dat is, ervoeren de bewoners van de Eifel en van Limburg in 2021. Na hevige regenval trad grote schade op, aan Duitse vielen bijna tweehonderd doden te betreuren. Looman: "We hebben n beeld gebracht wat een extreme bui, zoals in de Eifel en Limburg, betekent voor het stroomgebied van de Berkel. Daaruit blijkt dat zich vooral tussen Borculo en Lochem grootschalige overstromingen kunnen voordoen, met aanzienlijke schade."
"Samen met provincies, gemeenten en veiligheidsregio's werken we deze inzichten verder uit. En niet in de laatste plaats samen met onze Duitse partners binnen het Grensoverschrijdend Platform Regionaal Waterbeheer (GPRW). Juist in tijden van crisis is het cruciaal dat we elkaar kennen en weten te vinden. We bereiden nieuwe oefeningen voor met onder andere Kreis Borken en de *Bezirksregierung* Münster. Goede samenwerking ontstaat niet pas tijdens een crisis – die bouw je daarvóór al op." Het GRPW, opgericht in 2011, dient volgens Looman als voorbeeld voor andere grensregio's.

Enerzijds hebben de waterbeheerders aan Nederlandse en Duitse hun onontkoombare verplichtingen, anderzijds is de samenwerking ook gewoon plezierig, betoogde Looman. "Het is niet alleen moeten, maar ook willen en vooral: heel leuk. We zijn waterliefhebbers en bruggenbouwers. Hier langs de Berkel voel je dat: een gedeelde betrokkenheid, een gezamenlijke verantwoordelijkheid en persoonlijke binding. We zijn allemaal lid van de Berkelfamilie. Familieleden die al wandelend, zwerfvuil opruimend, zingend en dansend het belang van hun rivier vieren."

Schoolvoorbeeld

In de overige bijdragen kwam deze liefde voor de rivier en voor de stadjes, steden en dorpen

erlangs, voor de bewoners en voor het landschap, evenzeer sterk tot uiting. De 3e Berkelcompagnie, organisator van de bijeenkomst, stelt zich tot doel de bestaande verbindingen in stand te houden en uit te breiden. Berkelcompagnie-voorzitter Carrol Terleth uit Borculo, die de conferentie presenteerde, benadrukte de goede verstandhouding aan weerszijden van de grens – hij deed dat in zijn beste Duits, terwijl anderzijds Heinz Öhmann, voormalig burgemeester van Berkelstad Coesfeld, zijn referaat lardeerde met tal van Nederlandstalige zinnen. (Zijn onderwerp: de verschillen in werkwijze van Duitse en Nederlandse gemeenteraden).
Burgemeester Anne Kortüm van Gescher, oostelijk van Stadtlohn aan de Berkel, noemde de inspanningen van de Berkelcompagnie en de daaruit voortvloeiende projecten "een schoolvoorbeeld van hoe grensregio's zichzelf kunnen versterken. We zijn een model voor Europa, dat toont hoe je *Nachbarschaft* werkelijk tot leven kunt brengen." De Berkelcompagnie fungeert daarin als verbindende organisatie tussen politiek en de mensen, de bewoners en bezoekers, om wie het uiteindelijk draait.

Gastheer burgemeester Berthold Dittman van Stadtlohn vertelde over de Berkelmühle, een "succesvolle integratie van waterkering en stadsontwikkeling". Het gebouw dient tal van doeleinden, met – alweer – verbinding als terugkerend thema. "We brengen hier bijvoorbeeld bewoners met het bedrijfsleven in contact, zodat ze zich kunnen oriënteren op de beroepsmogelijkheden. Daar beginnen we al heel vroeg mee, bij leerlingen van de basisschool."
Op de begane grond in de Berkelmühle bevindt zich een café waar cliënten van Alexianer IBP werken, een zorginstelling uit Coesfeld.

Kunstproject en film
Het zijn deze cliënten die de beeldjes van 'Die Badende' (de baadster) vervaardigen, waarvan grotere exemplaren op diverse plekken langs de Berkel staan. Martin Althoff, ex-directeur van Alexianer, vertelde dat het kunstwerk ook wel 'de Lorelei van de Berkel' wordt genoemd. (naar analogie van de Lorelei van de Rijn).
Hij maakte bekend dat het geslaagde BerkelKunst-project van vorig jaar, een samenwerking tussen onder meer Alexianer en ZoZijn, in 2027 opnieuw zijn beslag zal krijgen.
En nog meer kunstzinnige plannen: Cyril Hendriks, bekend als producent van twee films over Warnsveld, liet weten dat er een nieuwe film aan zit te komen: over de Berkel. Cameraman Rob Hulshoff was in Stadtlohn druk doende met de allereerste opnamen.

Het Berkelproject van Stadtlohn in beeld: Berkelmühle, stuw en Berkeltrappen. Inclusief een speciale doorgang voor vissen. Foto: Sander Grootendorst

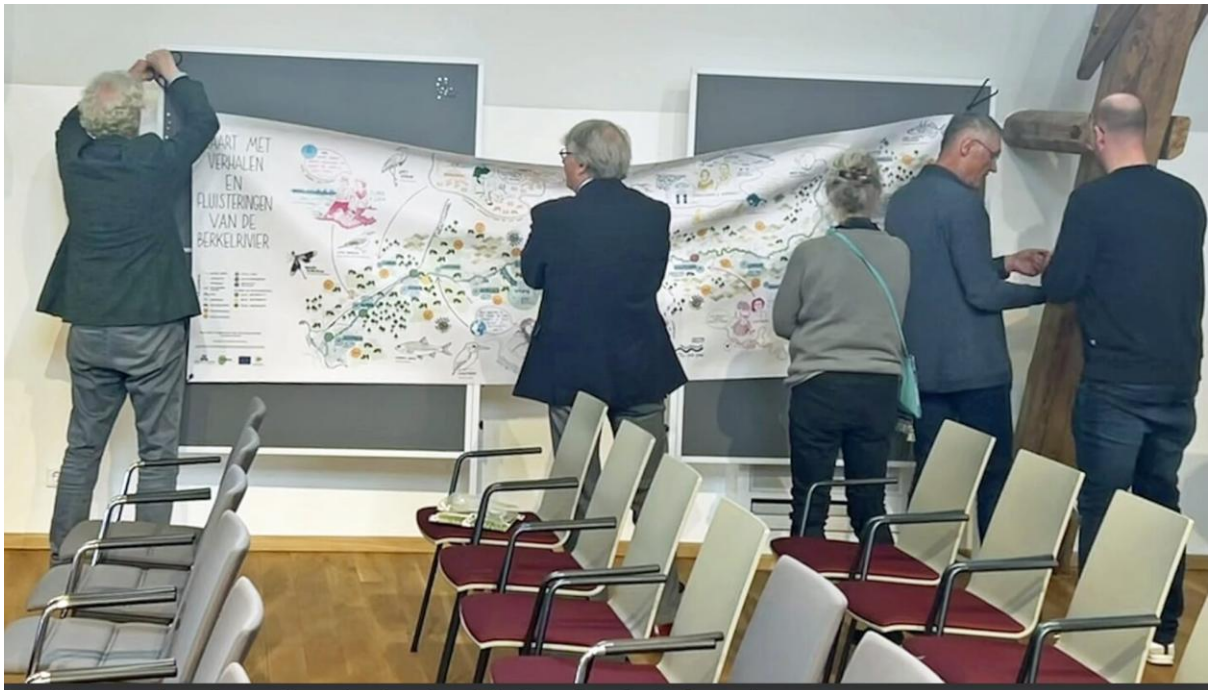

De Berkelkaart wordt opgehangen. Daarna kan de conferentie beginnen. Foto: Sander Grootendorst

Burgemeester Berthold Dittman van Stadtlohn (links) in gesprek met voorzitter Carrol Terleth van de 3e Berkelcompagnie. Foto: Sander Grootendorst

De burgemeeester Anne Kortüm en Berthold Dittman van de Berkelsteden Gescher en Stadtlohn in overleg. Foto: Sander Grootendorst